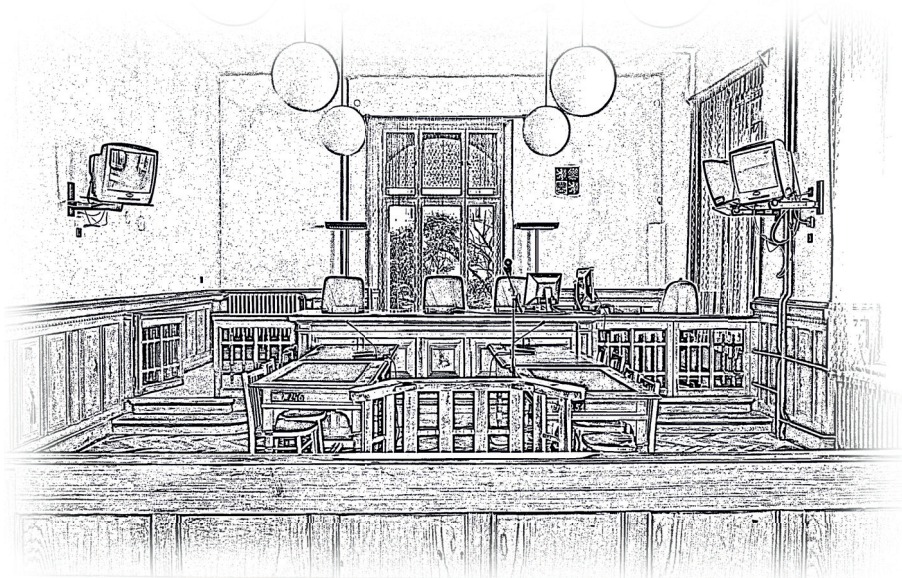

Miroslav Hirt a kolektiv

Soudní znalectví v oboru zdravotnictví

Miroslav Hirt a kolektiv

Soudní znalectví v oboru zdravotnictví

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **restně stíháno**.

Prof. MUDr. Miroslav Hirt, CSc., a kolektiv

Soudní znaleství v oboru zdravotnictví

Kolektiv autorů:

MUDr. Michal Beran, Ph.D. – Ústav soudního lékařství 2. lékařské fakulty UK a Nemocnice Na Bulovce, Praha

MUDr. et MUDr. Miroslav Dvořák – Ústav soudního lékařství Lékařské fakulty UK a Fakultní nemocnice, Plzeň

Prof. MUDr. Miroslav Hirt, CSc. – Lékařská fakulta Masarykovy univerzity a Fakultní nemocnice u sv. Anny v Brně

Doc. Ing. Aleš Vémola, Ph.D. – Ústav soudního inženýrství, Vysoké učení technické v Brně
MUDr. Bc. Tomáš Vojtíšek, Ph.D. – Lékařská fakulta Masarykovy univerzity a Fakultní nemocnice u sv. Anny v Brně

Doc. MUDr. František Vorel, CSc. – Zdravotně sociální fakulta, Jihočeská univerzita a Soudnělékařské oddělení Nemocnice České Budějovice, a.s.

MUDr. Michal Zelený, Ph.D. – Lékařská fakulta Masarykovy univerzity a Fakultní nemocnice u sv. Anny v Brně

Recenze:

JUDr. Viktor Kučera

Vydání odborné knihy schválila Vědecká redakce nakladatelství Grada Publishing, a.s.

TIRÁŽ TIŠTĚNÉ PUBLIKACE:

© Grada Publishing, a.s., 2014

Cover Design © Grada Publishing, a.s., 2014

Vydala Grada Publishing, a.s.

U Průhonu 22, Praha 7

jako svou 5729. publikaci

Odpovědný redaktor Mgr. Luděk Neužil

Sazba a zlom Jan Šístek

Počet stran 48

1. vydání, Praha 2014

Vytiskla Tiskárna Carter\Reproplus s.r.o., Praha

Názvy produktů, firem apod. použité v této knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků, což není zvláštním způsobem vyznačeno.

Postupy a příklady v knize, rovněž tak informace o lécích, jejich formách, dávkování a aplikaci jsou sestaveny s nejlepším vědomím autorů. Z jejich praktického uplatnění ale nevyplývají pro autory ani pro nakladatelství žádné právní důsledky.

ISBN 978-80-247-3890-1

ELEKTRONICKÉ PUBLIKACE:

ISBN 978-80-247-9248-4 (pro formát PDF)

ISBN 978-80-247-9627-7 (pro formát EPUB)

Obsah

Úvod a historie (<i>Aleš Vémola</i>)	7
Prameny (právní úprava), kterými se řídí znalecká činnost v České republice (<i>Tomáš Vojtíšek</i>)	8
Jmenování a odvolání znalce, podmínky, zápis, evidence, slib	9
(<i>František Vorel, Michal Beran</i>)	
Příbrání znalce, ustanovení znalce „ad hoc“	10
(<i>František Vorel, Michal Beran</i>)	
Povinná mlčenlivost znalců – poučení znalce (<i>Tomáš Vojtíšek</i>)	11
Otázky zadavatele a konzultace (<i>Michal Zelený</i>)	13
Skladba znaleckého posudku (<i>Miroslav Hirt</i>)	14
1. Nález	14
2. Posudek	17
3. Znalecká doložka	19
Prohlídka těla podle § 114 trestního řádu a znalci (<i>Tomáš Vojtíšek</i>) ...	20
Vyžádání zdravotnické dokumentace (<i>Tomáš Vojtíšek</i>)	22
Vyúčtování znalečného – likvidace/faktura (<i>Michal Zelený</i>)	24
Evidence znaleckých posudků – znalecký deník	26
(<i>František Vorel, Michal Beran</i>)	
Lege artis, non lege artis, vitium artis (<i>Tomáš Vojtíšek</i>)	27
Odborné vyjádření a odborné stanovisko (<i>Miroslav Dvořák</i>)	29
Ústavní posudky (<i>Miroslav Hirt, František Vorel</i>)	30

Právní odpovědnost znalce (<i>Tomáš Vojtíšek</i>)	31
Literatura	32
PŘÍLOHY	33
Příloha 1 Poučení znalce	34
Příloha 2 Znalecká doložka (pro orgán veřejné moci) – vzor	36
Příloha 3 Znalecká doložka (pro ostatní – advokátní kanceláře apod.) – vzor	37
Příloha 4 Likvidace – vzor	38
Příloha 5 Titulní strana Znaleckého deníku	39
Příloha 6 Vzorová strana Znaleckého deníku – papírová forma ...	40
Příloha 7 Přehled o počtu vypracovaných znaleckých posudků ...	41
Rejstřík	43
Souhrn	45
Summary	47

Úvod a historie

Aleš Vémola

Nutnost znát názor odborníka při rozhodování soudů je známá od starověku, ale pojem *znalec* se nevyskytoval. Případy projednávané před soudy nebyly natolik složité, aby byli znalci zapotřebí. *Soudy* vyžadovaly pouze odborné posudky, a tak znalci měli postavení svědků. Nejčastěji býval posudek odborníků vyžadován při podezření z falšování listin a neobvyklého úmrtí osob. Znalci z oboru zdravotnictví tak byli jedni z prvních, kteří jako odborníci před soudy vystupovali. Od konce 18. století se objevují zmínky o znalcích v právních předpisech. V roce 1786 byla uvedena zmínka o znalcích v soudním dražebním řádu č. 565/1786 s. z. j. První zmínky o seznamech stálých soudních znalců jsou z roku 1787. Prudkým rozvojem vědy a techniky ve druhé polovině 19. a ve 20. století se stala účast odborníků u soudu nezbytností. Současně vyplynula potřeba vyčlenění znaleckého posudku jako samostatného druhu důkazního prostředku, neboť do této doby byl zastáván názor, že znalecký posudek je vlastně svědeckou výpovědí; avšak postavení svědka je založeno na jeho osobním vjemu, a proto je rozdílné od postavení znalce (který je vždy zastupitelný jinou osobou téže odbornosti). Pouze na okraj je dobré připomenout, že současná právní úprava zná pouze pojem *znalec*, i když je všeobecně vžitě, a v podstatě i logičtější označení *soudní znalec* a nelze považovat za nějakou velkou chybu, když v tomto duchu znalecký posudek znalec i podepisuje. V současné znalecké praxi v oboru zdravotnictví označení „soudní znalec“ nevyvolává ze strany zadavatelů žádné námítky.

Prameny (právní úprava), kterými se řídí znalecká činnost v České republice

Tomáš Vojtíšek

Přes dlouholetou deklarovanou snahu Ministerstva spravedlnosti ČR rekonstruovat právní úpravu znalecké činnosti je stále účinný zákon o znalcích a tlumočnících č. 36/1967 Sb. (ZZT) a jeho prováděcí vyhláška č. 36/1967 Sb. (VZT). Větší novelizací stávajícího zákona byla v nedávné minulosti pouze tzv. kárná novela (zák. č. 444/2011 Sb.), která však pouze izolovaně zvýšila sankce pro znalce i znalecké ústavy.

Kromě těchto „znaleckých“ předpisů se znalec setkává s mnoha zvláštními zákony, které souvisejí s jeho odborností (v případě zdravotnictví zejména zákon o zdravotních službách, ale i mnoho dalších). Jde o předpisy, které regulují společenské vztahy takovým způsobem, že k jejich aplikaci je třeba konkrétních odborných znalostí. Jako příklad lze uvést omezení tzv. svéprávnosti podle § 55 a násl. občanského zákoníku (zák. č. 89/2012 Sb.) nebo stupeň poškození zdraví ve smyslu § 122 trestního zákoníku (TZ).

Konkrétní postup vzniku, změn a zániku práv a povinností, kdy je potřeba využít odborných znalostí, kterými disponují znalci, je upraven v tzv. procesních předpisech. Nejvýznamnějšími jsou občanský soudní řád (zák. č. 99/1963 Sb.), zákon o zvláštních řízeních soudních (zák. č. 292/2013 Sb.), trestní řád (zák. č. 141/1961 Sb.), správní řád (zák. č. 500/2004 Sb.), soudní řád správní (zák. č. 150/2002 Sb.) a další.

Jmenování a odvolání znalce, podmínky, zápis, evidence, slib

František Vorel, Michal Beran

Znalce jmenuje ministr spravedlnosti, nebo předseda krajského soudu za podmínek daných zákonem (§ 4 ZZT). Znalcem z oboru zdravotnictví může být jmenován pouze uchazeč se specializovanou způsobilostí v daném oboru, tzn. minimálně s příslušnou atestací, a dále platí, že musí mít dostatečnou odbornou praxi, osvědčení k výkonu funkce vedoucího lékaře a primáře a musí absolvovat tzv. znalecké minimum (viz specifické odborné podmínky požadované ministerstvem spravedlnosti pro žadatele z řad lékařů). O jmenování znalcem může požádat zájemce o znaleckou činnost sám, nebo jej může navrhnout organizace či instituce (§ 5 ZZT). Znalec je povinen složit slib (§ 6 ZZT). Seznamy znalců vedou krajské soudy, v jejichž obvodu má znalec místo trvalého pobytu, a jsou veřejně k dispozici na portálu justice (www.justice.cz). Ministerstvo spravedlnosti nebo předseda krajského soudu může rozhodnout o pozastavení práva vykonávat činnost znalce, nebo o zániku práva vykonávat znaleckou činnost, a to v případech stanovených zákonem (§§ 20a až 20c ZZT).

Přibrání znalce, ustanovení znalce „ad hoc“

František Vorel, Michal Beran

Znalec z oboru zdravotnictví je přibrán k posouzení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí a nestačí-li (pro složitost posuzované otázky) odborné vyjádření (§ 105 TR). Pokud zadavatel (orgán veřejné moci či fyzická nebo právnická osoba) hodlá požádat o zpracování znaleckého posudku, je podle okolností nutné se znalcem zkontaktovat lhůtu potřebnou ke zpracování posudku (§ 12 odst. 1 VZT). Dále je vhodné předem se znalcem projednat, zejména v otázce odborné kompetence znalce a není na škodu s ním probrat i navrhované formulace otázek. Znalec sice musí posudek vypracovat osobně, ale v odůvodněných případech mu je zadavatelem povoleno přibrání konzultanta. To však znalce nezprošťuje zodpovědnosti i za ty části posudku, o kterých bylo konzultováno. Situace, za kterých znalec nesmí podat posudek, zvláště pro možnost osobní podjatosti, nebo za kterých může posudek odmítnout, jsou dány zákonem (§ 11 ZZT).

Orgán veřejné moci může ustanovit znalcem i osobu, která není zapsána do seznamu znalců, ale má potřebné odborné předpoklady pro to, aby podala posudek, tzv. znalec „ad hoc“ (k věci). Opět se tak děje pouze za podmínek přesně stanovených zákonem (§ 24 ZZT). Nejčastěji to bývá za situace, kdy není k dispozici potřebný znalec zapsaný do seznamu. Daný odborník je ustanoven pouze v souvislosti s tímto jediným projednávaným případem.

Povinná mlčenlivost znalců – poučení znalce

Tomáš Vojtíšek

Znalec je výslovně povinen zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s výkonem své znalecké činnosti, a to i po jejím skončení; to neplatí, použije-li informace o těchto skutečnostech přiměřeným způsobem pro vědecké nebo vzdělávací účely. Mlčenlivosti jej může zprostit orgán veřejné moci, který jej ustanovil, nebo ten, pro nějž znaleckou činnost na základě smlouvy vykonal. Povinnost mlčenlivosti se vztahuje i na konzultanty a další osoby, které se na znalecké činnosti podílely. O povinnosti mlčenlivosti je znalec povinen tyto osoby písemně poučit. Mlčenlivosti může tyto osoby zprostit orgán veřejné moci, který znalce ustanovil, nebo ten, pro nějž znalec znaleckou činnost na základě smlouvy vykonal (§ 10a ZZT).

Sankcí za porušení povinné mlčenlivosti je pro znalce-fyzickou osobu pokuta až do výše 100 000 Kč, nebo vyškrtnutí ze seznamu znalců a tlumočnicků. To ovšem nevyklučuje ani vznik jiného druhu právní odpovědnosti, v krajním případě i odpovědnosti trestněprávní.

Lze tedy znalcům doporučit, aby věnovali dodržování povinné mlčenlivosti patřičnou pozornost a ve sdělování výsledků svého znaleckého zkoumání byli velmi zdrženliví. Vědeckou (pedagogickou) zákonnou licenci, podle které znalec v přiměřeném rozsahu není povinnou mlčenlivostí vázán, nutno chápat restriktivně a je jí možné využít pouze s maximálně možným šetřením důvěrných informací o dotčených osobách. Zejména při relativně častých žádostech o rozhovor ze strany médií je třeba si vždy vyžádat souhlas zadavatele znaleckého posudku. Opačný postup je právně riskantní, a to i při sdělování informací, které byly předtím obsahem soudního jednání, kterého se znalec zúčastnil.

Nově od roku 2012 je navíc povinnost písemně poučit veškeré další osoby, které se podílejí na znalecké činnosti. Požadavek na písemnou formu s sebou přináší důraz na archivaci těchto listin, které mohou být užitečné i po dlouhé době po svém vzniku.

Povinnost mlčenlivosti ovšem může znalci vyplynout i z jiného právního předpisu než jen ze zákona o znalcích a tlumočnících. Příkladem může být zákon o zdravotních službách, který ukládá povinnost zachovávat mlčenlivost osobám majícím právo nahlížet do zdravotnické dokumentace (což jsou mj. právě znalci v oboru zdravotnictví). Povinnost mlčenlivosti o informacích, které se osoba dozví v souvislosti s trestním řízením, je dána rovněž i trestním

řádem. Poučení o této povinnosti (a dalších právech a povinnostech znalce v trestním řízení) vyžaduje přímo § 106, resp. § 8b TŘ. Z tohoto důvodu znalci příbrani v trestním řízení podepisují písemné poučení pro každý jednotlivý případ (příloha: Poučení znalce).

Otázky zadavatele a konzultace

Michal Zelený

Otázky, které zadavatel znalcům pokládá v opatření (žádosti), by měly být v závažnějších případech se znalcem předem konzultovány. Je to zejména proto, aby ze strany zadavatele bylo jednoznačně zřejmé, co se chce zadavatel ze znaleckého posudku dozvědět, a ze strany znalce je vhodné zadavatele upozornit, že některé otázky jsou formulovány nepřesně, event. některé jsou zcela nezodpověditelné. Nepříjemnou praxí bývá, zejména při opakovaných zadáváních posudků na podobná témata, že jsou otázky kopírovány z předchozích zadání, a proto odpovědi na ně nemusí úplně správně a zcela vystihnout řešení daného problému. Proto je vhodné, aby znalec problém v posudku rozebral v takových logických souvislostech, které jsou jasné především jemu a až v závěru vypracoval odpovědi na konkrétně zadané otázky. U hlavního líčení soudu je totiž třeba vše přehledně zrekapitulovat a dát do souvislostí bez ohledu na původně zadané otázky.

Otázky k vypracování znaleckého posudku musí být zadávány s ohledem na odbornost znalce a znalec je povinen odpovídat pouze na otázky, k jejichž zodpovězení je kompetentní, tedy má patřičnou odbornost. Pokud tak neučiní, mohou být závěry znaleckého posudku napadnuty některou ze stran. V případě požadavku na zodpovězení pouze některé z méně významných či dílčích otázek mimo vlastní odvětví může příbraný znalec oslovit po předchozím svolení zadavatele konzultanta z příslušného odvětví, nicméně za komplexní zpracování znaleckého posudku včetně závěrů konzultanta pak ručí znalec a u soudu bude znalecký posudek obhajovat pouze on. Je tedy zpravidla lepší, pakliže se jedná o znalecký posudek týkající se vícero odborností, přizvat ke společnému zpracování znaleckého posudku znalce z daných odvětví, kteří takovýto multidisciplinární znalecký posudek zpracují společně, a každý přesně vytýčí, na které otázky odpovídal. Je dobré mít v zadání i poslední obecnou a pro obě strany otevřenou otázku: „Další zjištění důležitá pro posouzení věci“, která znalci umožňuje rozvinout i další důležitá sdělení, která nejsou zprvu specifikována a jejichž důležitost vyplyne až při zpracovávání znaleckého posudku.

V závěrech znaleckých posudků může znalec i navrhnout různá řešení a doporučit např. provedení konzultací, provedení rekonstrukce či vyšetřovacího pokusu apod. O realizaci takových návrhů samozřejmě rozhodne zadavatel znaleckého posudku.

Skladba znaleckého posudku

Miroslav Hirt

První část znaleckého posudku se nazývá *Nález* a druhou část tvoří vlastní *Posudek*. Nedílnou součástí každého posudku je *Znalecká doložka*. Celý znalecký posudek je třeba po stránce formální i stylistické vypracovat tak, aby byl pro orgány činné v trestním řízení, které nemají zdravotnické vzdělání, co nejsrozumitelnější. Tomu musí odpovídat i titulní strana. Je totiž třeba mít na paměti, že znalecký posudek se stává součástí spisu, a proto titulní strana musí mít takovou formu, aby byla v záplavě ostatních dokumentů lehce dohledatelná. Vzhled titulní strany se sice může podle požadavků a hlavně zvyků jednotlivých Krajských soudů lišit, nicméně některé údaje obsahovat musí. V první řadě je to zřetelný až nápadný nadpis *Znalecký posudek*. Vzhledem k tomu, že spis je veden na pachatele, musí zde být uvedeno, kromě jména poškozeného (pacienta), i jméno a osobní údaje obviněného. Dále je zde informace, kdo posudek zadal, pod jakým číslem a kdy, kdo položil otázky a jejich přesné znění. Titulní strana obvykle končí konstatováním, že níže jmenovaný znalec podává následující nález a znalecký posudek. Titulní strana by tedy měla být v první řadě přehledná, a proto pouze ve výjimečných případech, v podstatě pouze pokud je otázek nezvykle velké množství, je možno pokračovat na dalším listu.

1. Nález

(zdroje, ze kterých znalec čerpá)

- **Nález I. Spisový materiál**

Prvním zdrojem, pokud pomineme předběžné telefonické informace od zadavatele, je spis. Znalec musí opravdu velice pečlivě prostudovat všechny podklady, např. včetně videozáznamů na DVD disku. Pokud dojde k názoru, že je potřeba některé informace doplnit, konzultuje tuto nutnost se zadavatelem. Obvykle je kontakt i doplnění informací velice rychlé, pokud se děje pomocí elektronické pošty. Znalec má právo se zúčastnit všech úkonů a další úkony navrhopvat (výslechy zúčastněných osob, rekonstrukce, vyšetřovací pokusy apod.). Z nálezkové části musí být naprosto jasné, z jakých podkladů znalec vycházel a jednotlivé body musí být seřazeny v odpovídající časové nebo logické posloupnosti. Pokud

+

je výslech nebo Úřední záznam dlouhý a obsahuje pro posudek abundantní informace, pořizuje se z něj výpis. Citované části se obvykle píše kurzívou, aby bylo jasné, že jde o přesné citace. Pokud se to znalci jeví jako výhodnější, zařadí do náleзовé části kopii celého dokumentu. Děje se tak obvykle tehdy, když je v tom kterém dokumentu mnoho důležitých informací, nebo pokud dojde k závěru, že bude potřeba v budoucnosti přesně citovat a dokladovat zdroj, který použil pro svoje posuzování a závěry. Jednotlivé body Nálezu I by měly mít toto uspořádání:

Výpis z Opatření: V některých jednodušších případech není nezbytně nutné se seznamovat s kompletním spisem, protože zadavatel všechna důležitá fakta shrne v Opatření o přibrání znalce a prostudování spisu znalcem nepožaduje. Musí zde být ale obsaženo minimálně, co se stalo, kdy se to stalo, event. jaký byl další vývoj.

Výpis z Protokolu o výsledku obviněného XY (jméno a příjmení) ze dne dd. mm. rrrr (datum výsledku), originál na čl. xxx: (tzn., že pro lepší orientaci do budoucna je dobré do závorky napsat i číslo listu, na kterém se dokument ve spise nachází). Ve výpisu musí být všechny podstatné údaje, o kterých obviněný vypovídá a které se týkají projednávané věci.

Výpis z Protokolu o výsledku svědka XY (jméno a příjmení) ze dne dd. mm. rrrr (datum výsledku), originál na čl. xxx: všechny podstatné údaje, týkající se projednávané věci.

Výpis z Protokolu o výsledku poškozeného XY (jméno a příjmení) ze dne dd. mm. rrrr, originál na čl. xxx: všechny podstatné údaje, týkající se projednávané věci.

Pokud nejde o posudek pro trestní řízení nebo řízení před soudem (§ 65 odst. 2 písm. i/ ZZS) i Prohlášení o souhlasu se zproštěním povinné mlčenlivosti zdravotnických pracovníků ze dne dd. mm. rrrr, originál na čl. xxx. Zařadit do náleзовé části Souhlas poškozeného lze samozřejmě vždy.

Na závěr je dobré dát tento dovětek: Ostatní obsah předloženého spisového materiálu není pro vypracování závěrů tohoto znaleckého posudku podstatný, a proto výpis není uváděn. Znamená to, že znalec vybral údaje z odborného hlediska relevantní pro zpracování posudku a zároveň se zaručuje, že spis prostudoval opravdu celý.

• **Nález II. Zdravotnická dokumentace**

Ze spisu se dozvíme, kde všude se pacient léčil. K dispozici musíme mít zdravotnickou dokumentaci kompletní, počínaje laickou první pomocí, přes první kontakt pacienta se zdravotnickým pracovníkem (ZZS, LSPP), ambulantní záznamy, všechny chorobopisy, až po kompletní dokumentaci praktického

lékaře. Vyžádání zdravotnické dokumentace viz samostatná kapitola. V některých případech je dobré předem záležitost konzultovat s ošetřujícími lékaři, od kterých dokumentaci budeme požadovat. Jednotlivé body Nálezu II, stejně jako u Nálezu I, by měly mít uspořádání odpovídající časově:

- LSPP či ZZS, která se první dostavila ke zraněnému, event. mu jako první poskytla zdravotnickou pomoc;
- lůžková zařízení – všechna lůžková zdravotnická zařízení, kterými pacient prošel a z každého minimálně Dokument o příjmu pacienta a Souhrn chorobopisu s jasným závěrem. V případě prodělané operace je naprosto nezbytná kopie Operačního protokolu. Ostatní dokumenty z chorobopisu znalec zařadí v závislosti na jejich vztahu k projednávanému případu;
- ambulance – všechny záznamy a karty, včetně např. záznamů z rehabilitace, lázeňské léčby apod.;
- praktický lékař – kompletní ambulantní karta minimálně od vzniku úrazu či choroby až do doby zpracování znaleckého posudku. Pokud existuje podezření, že na průběh choroby či léčení mohl mít vliv i předchozí zdravotní stav, tak i záznamy dřívější.

• **Nález III. Vlastní vyšetření pacienta**

Pokud to znalec považuje za nutné, může vyšetřit poškozeného sám. O tom učiní zápis, ve kterém musí být uvedeno datum, v kolik hodin a kde pacienta vyšetřoval. Průběh a výsledky vyšetření může uvést přímo do této nálezné části, nebo sepiše samostatný zápis a jeho kopii do této části vloží. Součástí zápisu o vlastním vyšetření pacienta jsou fotografie zranění nebo zjevných projevů choroby, kopie konzultačních klinických vyšetření, RTG, CT apod. Vyšetřovaná osoba má, na příkaz předsedy senátu, povinnost se požadovanému vyšetření podrobit.

• **Nález IV. Rekonstrukce**

Pokud je k objasnění doposud zjištěných skutečností nutná rekonstrukce projednávaného činu, nebo vyšetřovací pokus, kterých se znalec zúčastnil, uvede se jeho kompletní průběh včetně fotodokumentace do samostatného nálezu, i když je zápis součástí vyšetřovacího spisu. Znalec může sám, pokud to uzná za vhodné, po domluvě se zadavatelem posudku provedení rekonstrukce, či vyšetřovacího pokusu navrhnout.

• **Nález V. Schémata**

Pokud je pro pochopení vzniku zranění dobré zhotovit nákres nebo schéma, je to více než doporučeno. Zvláště se to týká mechanismu vzniku zranění,

schematického znázornění směru bodných a střelných kanálů, směr působících sil apod.

- **Nález VI. ev. další**

Vše, co by bylo pro potřeby znaleckého posudku důležité a z čeho je třeba vycházet (např. seznam a citace z odborné literatury).

2. Posudek

(vlastní posouzení případu)

Skladba vlastního posudku musí být logická, odpovídající průběhu a vývoji všech událostí, a hlavně srozumitelná laikům bez zdravotnického vzdělání. Posudková část by měla mít toto uspořádání:

Údaje ze spisu – zde znalec uvede všechna důležitá fakta, týkající se projednávaného případu, která zjistily orgány činné v trestním řízení. Jedná se ovšem pouze o jasné, srozumitelné a stručné shrnutí.

Diagnostické závěry – zde znalec popíše chorobu či úraz a vyjmenuje všechny diagnostické závěry, ke kterým došli ošetřující lékaři. V případě, že sám při vlastním vyšetření pacienta došel k diagnostickému závěru odlišnému, uvede jej zde, na konci této části.

Způsob léčby – zde jsou stručně uvedeny v náležité časové posloupnosti všechny terapeutické postupy související s léčením projednávaného případu.

Závažnost zdravotního stavu – zde se znalec vysloví k závažnosti choroby či úrazu. Jde o jednu z nejdůležitějších částí posudku, proto je třeba naprosto jasně a jednoznačně vyslovit závěr, zda se jedná o mírnou – střední – nebo těžkou závažnost.

Pracovní neschopnost – pokud byla vystavena, uvede se délka pracovní neschopnosti. Je třeba ovšem mít stále na paměti a znalec je povinen to do posudku uvést, že délka pracovní neschopnosti není jediným a zdaleka ne rozhodujícím kritériem pro hodnocení závažnosti poranění. Délka pracovní neschopnosti totiž nemusí vždy správně odrážet povahu, intenzitu a závažnost způsobené poruchy zdraví, protože vystavení pracovní neschopnosti je, kromě jiného, závislé na druhu vykonávané činnosti a na subjektivních potížích a je zcela v kompetenci ošetřujícího lékaře. Začátek i konec pracovní neschopnosti je třeba doložit citací příslušného dokladu v Nálezové části.

Hospitalizace – odděleně se uvede délka jednotlivých hospitalizací i délka celková.

Doba léčení – samozřejmě, že je třeba celkovou dobu léčení odlišit od délky pracovní neschopnosti. Do doby léčení spadá i rehabilitační a následná lázeňská péče a tato doba je uzavřena jejím ukončením, nebo konstatováním, že následky jsou trvalé.

Omezení/znesnadnění obvyklého způsobu života – toto posouzení je jednou z nejčastějších a zároveň i nejzávažnějších otázek na znalce. Zde je třeba rozlišovat pojem „omezení závažným způsobem“ (např. kdy si postižený nemůže sám obstarat stravu, obsloužit se na toaletě, je odkázán na pomoc druhé osoby apod.), od pojmu „znesnadnění života“, což je mírnější forma. Znalec zde podrobně vyjmenuje všechny potíže, které choroba, úraz a jejich léčení přinášejí, ovšem jejich zhodnocení náleží již orgánům činným v trestním řízení.

Korelace mezi subjektivními potížemi a objektivním nálezem – není na škodu posoudit, zda pacientem popisované příznaky a potíže odpovídají objektivnímu nálezu, nebo obvyklému průběhu choroby, či úrazu. Pokud je to možné, znalec posoudí možnost simulace, disimulace, agravace apod.

Následky – pokud nejsou následky evidentně trvalé, znalec se vysloví k možnosti, zda existuje možnost následků trvalých, nebo není nutné takové následky předpokládat. Je pravidlem se k následkům nevyjadřovat dříve než po uplynutí jednoho roku od vzniku zranění.

Zvláštní zdravotní stav – na tomto místě se uvede, zda při studiu dostupné zdravotnické dokumentace z období před šetřenou předmětnou událostí byl, či nebyl nalezen nějaký záznam o takové změně zdravotního stavu pacienta, která by se mohla být i jen spolupodílet na vzniku a rozsahu projednávané choroby, nebo zranění, případně by mohla ovlivnit délku léčení uvedeného poškození.

Rozpory – závěrem se znalec vysloví k existenci event. rozporů, které zjistil při studiu jak spisu, tak zdravotnické dokumentace. Musí zde ovšem podotknout, že není jeho právem hodnotit nesrovnalosti ve spisovém materiálu a zdravotnické dokumentaci. Nepřísluší mu totiž provádět hodnocení důkazů ani řešit právní otázky. Je ovšem jeho povinností na ně upozornit.

Mechanismus vzniku jednotlivých zranění – pokud se jedná o úraz, asi nejobsáhlejším bodem je popis mechanismu jeho vzniku. Nejde tedy o stanovení charakteru poranění (tupé, střelné, bodné apod.). Znalec zde musí popsat všechny, i zcela teoretické možnosti, které mohly vést ke vzniku každého z diagnostikovaných zranění, tedy i drobné oděrky, či krevní podlitiny, a to samostatně, každé zvlášť. Pouze u zcela jasných případů je možno vznik několika (obvykle drobnějších) poranění posoudit hromadně. Jak bylo připomenuto výše, je vhodné se na tomto místě odvolat na schémata zhotovená znalcem.

Znalec se nikdy nesmí nechat unést vlastní (byť i dlouholetou) praxí nebo dokonce statistikami. Jedna z nejnebezpečnějších otázek zní: „A s čím se, pane

znalce, ve své praxi setkáváte nejčastěji?“ Jednoznačná odpověď na ni je totiž vždy velmi zavádějící.

3. Znalecká doložka

Každý posudek musí být opatřen znaleckou doložkou, která se umísťuje až za datum zpracování. Znalecká doložka obsahuje informaci, kdo jmenoval znalce, pro jaký obor a odvětví, pod jakým číslem a kdy. Dále je zde uvedeno, pod jakým číslem je posudek zapsán ve znalcově deníku a informace o účtování (likvidace, faktura apod.). Pokud znalec podává znalecký posudek pro osobu odlišnou od orgánu veřejné moci, musí znalecká doložka v souladu s § 110a TŘ, resp. § 127a OSŘ obsahovat údaj o tom, že si je znalec vědom následků vědomě nepravdivého znaleckého posudku (příloha: Znalecká doložka).

Pod znaleckou doložku znalec uvede svoje celé jméno, včetně všech titulů a přiloží otisk znalecké pečeti a svůj vlastnoruční podpis. Celý znalecký posudek potom sváže, konce motouzů přelepí přelepku, přes kterou otiskne svou pečeť znalce. Tím lze znalecký posudek považovat za definitivně uzavřený a zapečetěný.

Prohlídka těla podle § 114 trestního řádu a znalci

Tomáš Vojtíšek

Prohlídka těla je institutem trestního práva procesního praktikovaným v rámci důkazního prostředku – ohledání. Specifický je zde vztah ke zdravotnickým pracovníkům i znalcům.

V rámci prohlídky těla vzniká určitým osobám povinnost:

- podrobit se (vlastní) prohlídce těla,
- povinnost nechat si odebrat biologický materiál, není-li to spojeno s nebezpečím pro zdraví,
- strpět úkony potřebné ke zjištění totožnosti, pokud se tato osoba zdržovala na místě činu (v této situaci ovšem lékaři zpravidla nevystupují).

Vlastní prohlídka těla (podle § 114 odst. 1 TR) zahrnuje z povahy věci minimálně vizuální prohlédnutí těla člověka, zpravidla se zaměřením na utrpená zranění. Nelze ovšem vyloučit, že prohlídka může být zaměřena například na ovlivnění návykovou látkou, pokud má toto ovlivnění souvislost s trestným činem. Podle dikce zákona nemusí tuto prohlídku provádět lékař, v takovém případě však prohlížející musí být stejného pohlaví jako prohlížená osoba, nejčastěji samozřejmě příslušník Policie ČR.

Prohlídka těla ovšem může mít podobu i specializovaného lékařského vyšetření, např. gynekologického po znásilnění, otorinolaryngologického po rdoušení, psychiatrického po týrání apod. V takovém případě z povahy věci musí provést prohlídku lékař. V zásadě existují dvě možnosti – buď to může být lékař „ve službě“, který zrovna poskytuje zdravotní péči pacientům, nebo lékař-znalec. Znalec bude zpravidla povolán buď v pozdější fázi, tj. po prvotním ošetření zraněné osoby, anebo v případě, kdy sice jsou na těle osoby stopy nebo následky trestného činu, její zdravotní stav je přesto dobrý a třeba ani klasické lékařské ošetření nevyžaduje (např. posouzení stop na pokožce po svázání nebo např. prohlídka dopadeného pachatele). Znalcem, který prohlídku těla bude provádět, bývá ve složitějších případech znalec z příslušného klinického odvětví (např. gynekolog, oftalmolog, otorinolaryngolog apod.). Běžnou prohlídku těla, zaměřenou převážně na zevní projevy zranění, může provádět znalec z odvětví soudního lékařství. Náklady spojené s prohlídkou